

บทที่ 4

การสอนที่มีครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher Centered)

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูนำมาใช้ในชั้นเรียน ส่วนมากจะเป็นการบรรยาย การอธิบาย ร่วมกับการใช้อุปกรณ์การสอน จากนั้นครูจะถามคำถามให้นักเรียนตอบ ซึ่งนักเรียนอาจจะตอบทั้งชั้น หรือครูให้นักเรียนตอบเป็นรายคน แล้วจึงให้ใบงาน ถามคำถาม เพื่อตรวจสอบความเข้าใจของบทเรียนอีกครั้ง และในตอนท้ายชั่วโมง ครูจะทบทวนความรู้ อีก ในบางครั้ง ครูอาจจะให้นักเรียนที่นั่งอยู่ใกล้กัน แลกเปลี่ยนงานที่ครูให้ทำในชั้นเรียน หรืองานการบ้าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง โดยครูจะเฉลยคำตอบด้วยปากเปล่า หรือเขียนคำตอบที่ถูกต้องไว้บนกระดานดำ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กล่าวมานี้ เป็นลักษณะการสอนที่มีครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher centered) ซึ่งหลังจากที่ครูได้สอนเนื้อหาวิชาไปแล้ว นักเรียนจะมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนเฉพาะการตอบคำถามของครูเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่ครูได้อธิบาย และยังคงเป็นการถาม-ตอบโดยตรงระหว่างครูกับนักเรียน รวมทั้งการที่ให้นักเรียนแลกเปลี่ยนงานกันตรวจ โดยตรวจคำตอบจากกระดานดำอย่างเงียบๆและไม่ได้พูดจาหรือปรึกษาหารือกัน ซึ่งกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งหมดนี้จะเห็นว่าผู้เรียนไม่ได้ร่วมกันปรึกษาหารือในเรื่องเนื้อหาวิชาที่เรียนมาเลย ผู้เรียนจะเรียน ตอบคำถาม และตรวจงานของเพื่อนนักเรียนด้วยกัน โดยมีผู้สอน หรือครูเป็นผู้ให้ความรู้แก่นักเรียนโดยตรงในชั้นเรียน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนมีอยู่หลายรูปแบบด้วยกัน และหลากหลาย เมื่อพิจารณากิจกรรมการสอนที่คำนึงถึงลักษณะการเรียนการสอนแล้ว กิจกรรมการเรียนการสอนจะแบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ กิจกรรมการเรียนการสอนที่มีครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher Centered) และกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student Centered) ครูที่มีความรู้และมีประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการสอนจะสามารถดำเนินการสอน ประสานความสัมพันธ์ เชื่อมโยงกิจกรรมการเรียนการสอนทั้ง 2 รูปแบบ เปลี่ยนแปลงวิธีการสอน สามารถใช้อุปกรณ์การสอน และจัดประสบการณ์ต่างๆให้แก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้การเรียน

การสอนไม่เป็นที่น่าเบื่อหน่าย ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และให้ความสนใจต่อการสอนของครูตลอดเวลา

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้สอนควรจะได้พิจารณาข้อมูลเบื้องต้นในเรื่องต่อไปนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมให้แก่ผู้เรียนคือ

1. การพิจารณาเนื้อหาวิชา และระยะเวลาที่ใช้ในการสอน ซึ่งผู้สอนจะต้องสามารถพิจารณาได้ว่า เนื้อหาวิชาที่สอนตามหลักสูตรในช่วงระยะเวลานั้นๆ อยู่ในประเภทใด เช่น มีลักษณะเป็นความจริง (Facts) แนวคิด (Concept) หรือลักษณะของนัยทั่วไป (Generalizations) รวมทั้งรู้ขอบเขตของเนื้อหาวิชา (Scope) การมุ่งเน้น (Focus) เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ เจตคติ หรือประสบการณ์ ตลอดจนความต่อเนื่อง (Sequence) และลำดับขั้นตอนของเนื้อหาวิชา ทั้งนี้ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน และวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งเลือกรูปแบบวิธีสอนให้เหมาะสม สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา และพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน

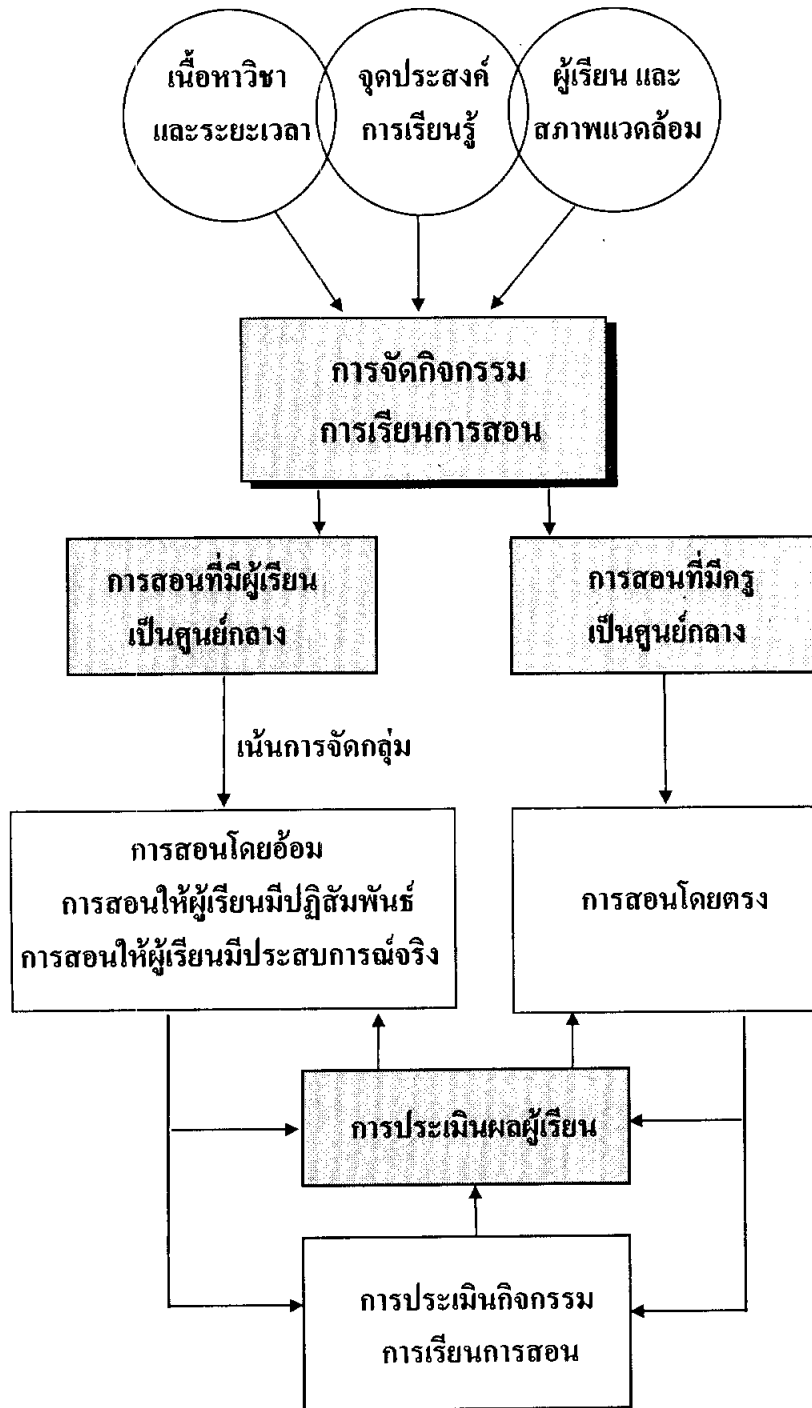
2. การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ สำหรับการสอนในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ผู้สอนควรพิจารณาเนื้อหาวิชา และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เสริมสร้างและพัฒนาสมรรถภาพ (Capacities) ของผู้เรียนในทุกๆ ด้านดังนี้

- 1) ด้านสติปัญญา (Intellectual)
- 2) ด้านจิตใจ (Emotional)
- 3) ด้านสังคม (Social)
- 4) ด้านร่างกาย (Physical)

ดังนั้นการพิจารณาเนื้อหาวิชา และระยะเวลาที่ใช้ในการสอน จะเป็นข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นให้ผู้สอนสามารถกำหนดเป็นจุดประสงค์การเรียนรู้ วิเคราะห์แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เลือกวิธีสอน เพื่อเป็นการพัฒนาสมรรถภาพของผู้เรียนในด้านสติปัญญา ให้ผู้เรียนรู้จักพัฒนาตนเอง มีลักษณะนิสัยที่ดีในการทำงาน มีความพึงพอใจในการทำงาน สามารถสื่อความคิดและทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อให้ได้ผลงานที่ดี มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการรู้จักรักษาสุขภาพอนามัยของตนเอง

3. การศึกษาผู้เรียนและสภาพแวดล้อม ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นถึงแม้ว่าผู้สอนจะจัดเตรียมแผนการสอนมาอย่างดี และใช้อุปกรณ์การสอนที่น่าสนใจ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะประสบความสำเร็จได้ ก็ต่อเมื่อผู้สอนจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนสามารถเรียนได้ เกิดการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนมีความสนใจที่จะเรียน และส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จริง เกิดความเข้าใจในสิ่งที่เรียน ให้โอกาสผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น สามารถ

ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

อธิบายความเข้าใจของตนเอง ให้ผู้สอน และเพื่อนนักเรียนให้เข้าใจได้ ซึ่งการจัดสภาพแวดล้อม และบรรยากาศที่น่าสนใจ จะเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสนใจในการเรียน นอกจากนี้ระยะเวลาที่ใช้ในการสอนควรจะเหมาะสมและสอดคล้องกับลักษณะของเนื้อหาวิชา ซึ่งไม่เป็นการเร่งรีบจนเกินไป หรือทำให้มีเวลาเหลือสำหรับการทำงานอื่นๆ

การพิจารณาเนื้อหาวิชา เพื่อนำมากำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน รวมทั้งการ มีความรู้เกี่ยวกับผู้เรียน ในด้านพื้นฐานความรู้ ความสนใจ และสภาพแวดล้อมของโรงเรียน มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการเลือกใช้วิธีสอน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมและ สอดคล้องกัน เนื้อหาวิชาที่มีลักษณะเป็นความจริง การสรุปข้อเท็จจริง และต้องการให้ผู้เรียน สามารถเข้าใจ กฎ ทฤษฎีต่างๆจะนิยมใช้วิธีการสอนโดยตรง (Direct Instruction) ซึ่งเป็นกิจ กรรมการเรียนการสอนที่มีครูเป็นศูนย์กลางในการบรรยาย อธิบายให้ความรู้ และถามเพื่อ ทดสอบความเข้าใจของผู้เรียนเป็นระยะๆ สำหรับการสอนที่ต้องการให้ผู้เรียนมีแนวคิดของ ตนเอง รู้จักวิธีการแก้ปัญหา การแสวงหาความรู้ รวมทั้งให้สามารถแสดงความคิดเห็นของตนเอง ให้เพื่อนๆเข้าใจ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะใช้วิธีการสอนโดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้น และส่งเสริมการจัดกิจกรรมในลักษณะกลุ่ม ซึ่งเป็นการดำเนินการสอนโดยอ้อม (Indirect Instruction) และจัดการสอนให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กัน รวมทั้งเป็นการจัดการสอนให้ผู้เรียนได้ รับประสบการณ์จริง ซึ่งการจัดกิจกรรมในลักษณะกลุ่ม จะมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนในกลุ่มได้ รับทราบเป้าหมายของการทำงาน มีโอกาสปรึกษาหารือกัน ร่วมกันทำงาน เสนอความคิดเห็น และ สรุปเป็นความคิดเห็นของกลุ่ม รวมทั้งร่วมกันรับรู้ผลงานหรือผลสำเร็จของกลุ่ม

การประเมินผลกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินความรู้ความสามารถของผู้ เรียนจะทำให้ผู้สอนทราบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตรงตาม จุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ และควรปรับปรุง หรือเพิ่มเติมในส่วนใดของกิจกรรม หรือควร จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรูปแบบใดให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา และจุดประสงค์การเรียนรู้ รวมทั้งเป็นการประเมินผลความรู้ของผู้เรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับนำมาเปรียบเทียบความ ก้าวหน้าของผู้เรียน และนำมาเป็นข้อมูลในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับ เนื้อหาวิชา และความสนใจของผู้เรียนต่อไป

การสอนที่มีครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher Centered)

การสอนที่มีครูเป็นศูนย์กลางอาจจะกล่าวได้ว่า เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในลักษณะของการ

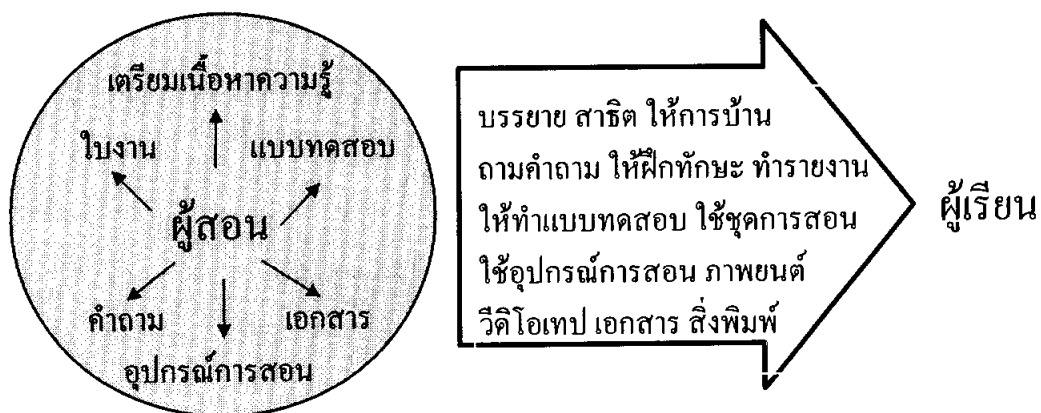

สอนโดยตรง (Direct Instruction) ซึ่งผู้สอนจะถ่ายทอด หรือส่งผ่านความรู้ไปสู่ผู้เรียนโดยตรง เป็นรายบุคคล หรือในลักษณะกลุ่มใหญ่ ผู้เรียนจะรับรู้ ตัวอย่าง ปฏิบัติตามคำแนะนำ ตอบคำถาม หรือทำแบบฝึกหัด ตามที่ผู้สอนมอบให้ การสอนจะมีลักษณะเป็นขั้นตอน เช่น การบรรยาย การอธิบายโดยใช้อุปกรณ์การสอน การให้นักเรียนฝึกปฏิบัติ หรือการให้นักเรียนทำรายงานในหัวข้อที่ครูมอบให้ การสอนในรูปแบบดังกล่าวจะประสบความสำเร็จได้ในกรณีต่อไปนี้

1. ผู้สอนจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนอย่างเป็นระบบ
2. ลักษณะการสอนแบ่งเป็นขั้นตอนย่อยๆ และมีการฝึกปฏิบัติ
3. นักเรียนที่เรียนดีเป็นจำนวนมากร่วมกิจกรรมที่ผู้สอนกำหนด
4. ผู้สอนตรวจสอบความเข้าใจในบทเรียนของผู้เรียนเป็นระยะๆ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีครูเป็นศูนย์กลาง จะส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ในด้านความรู้ ความจำ และการฝึกทักษะ ให้ความสะดวกแก่ครูในการวางแผนการสอน และดำเนินการสอนในชั้นเรียน อย่างไรก็ตามผู้สอนจะต้องให้ความสำคัญต่อขั้นตอนการสอน และดำเนินการสอนอย่างเป็นระบบ เลือกเนื้อหาวิชาที่เหมาะสม มีการถามคำถามผู้เรียนเป็นระยะๆ รวมทั้งไม่ควรดำเนินการสอนในลักษณะเดียวกันจนมากเกินไป ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเบื่อหน่ายได้

การสอนที่มีครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher centered)

รูปแบบการสอนที่มีครูเป็นศูนย์กลาง

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีครูเป็นศูนย์กลาง และเป็นการสอนโดยตรงมีรูปแบบการสอนหลายรูปแบบ ซึ่งจะได้กล่าวเฉพาะรูปแบบ และแนวทางในการสอนซึ่งเป็นที่รู้จัก และเป็นที่ยอมรับ ดังต่อไปนี้

1. การบรรยาย

วิธีการสอนแบบบรรยาย เป็นการส่งผ่านความรู้โดยตรงให้แก่ผู้เรียน และเป็นการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในเรื่องการอธิบายความจริง หลักการ หรือทฤษฎีต่างๆ เหมาะสมกับการสอนในชั้นเรียนที่มีผู้เรียนเป็นจำนวนมาก ผู้สอนจะรวบรวมความรู้จากแหล่งความรู้อื่นๆนำมาอธิบาย หรือบรรยายให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. **เตรียมการบรรยาย** ก่อนการบรรยาย ควรบอกจุดประสงค์ของการบรรยาย จัดเตรียมเนื้อหาวิชา รวมทั้งบอกแนวคิด หลักการสำคัญของเนื้อเรื่องที่จะบรรยาย

2. **การบรรยาย** จัดเรียงลำดับเนื้อหาวิชาเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจ จากสิ่งที่ยากก่อน และควรบรรยายร่วมกับการใช้อุปกรณ์การสอนอื่นๆ ใช้แนวทางการเปรียบเทียบ การเล่าเรื่อง หรือการยกตัวอย่าง เพื่อสนับสนุนความรู้ หรือแนวคิดที่บรรยาย รวมทั้งกระตุ้นความสนใจของผู้ฟังด้วยการใช้คำถามเป็นระยะๆ การใช้น้ำเสียง หรือกิริยาอาการ ที่จะสามารถทำให้ผู้ฟังสนใจ

3. **ทบทวนความรู้ หรือสรุปการบรรยาย** ใช้ข้อความที่เป็นแนวคิดหลัก หรือให้ผู้เรียนช่วยกันสรุปความเข้าใจ เขียนบนกระดานคำ หรือแผ่นใส และใช้เครื่องฉายข้ามศีรษะ

การทำให้การบรรยายน่าสนใจ

ผู้สอนจะสามารถทำให้การบรรยายของตนน่าสนใจได้ดังต่อไปนี้

1. การมีอารมณ์ขันของผู้บรรยาย
2. การเน้นหัวเรื่องที่สำคัญ
3. การใช้อุปกรณ์การสอน
4. ความกระตือรือร้น และความเอาใจใส่ในการสอน

รูปแบบของการบรรยาย

ในการบรรยาย เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจเนื้อหา หลักการ ทฤษฎี หรือสิ่งที่บรรยายนั้น ผู้สอนสามารถดำเนินการบรรยายในหลายรูปแบบคือ

1. ผู้สอนบรรยายตลอดชั่วโมง ผู้เรียนฟังโดยไม่มีการถามคำถาม มุ่งแต่จดคำบรรยาย
2. ผู้สอนเขียนบนกระดานดำ เพื่ออธิบาย หรือสรุปหัวเรื่องสำคัญ
3. ผู้สอนให้เค้าโครงเรื่อง หรือรายละเอียดก่อนบรรยาย บางครั้งอาจให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบ หรือแบบฝึกหัดในช่วงเวลาของการบรรยาย
4. ผู้สอนใช้อุปกรณ์การสอนร่วมในการบรรยาย เพื่อกระตุ้นความสนใจ
5. ผู้สอนใช้ร่วมกับวิธีสอนอื่นๆ เช่นการสาธิต การถามคำถาม ในระหว่างการบรรยาย หรือในตอนท้าย เพื่อสรุป หรือประเมินความเข้าใจของผู้เรียน
6. ผู้สอนบรรยายเฉพาะแนวคิด ความรู้ใหม่ที่สำคัญสั้นๆ และใช้เทคนิคการสอนอื่นๆ หลังจากการบรรยายเสร็จสิ้นลง

ผู้บรรยายที่ดีจะต้องสังเกตและจับความสนใจของผู้ฟังได้ ตั้งแต่เริ่มต้นการบรรยาย และในบางครั้ง ควรเว้นจังหวะในการบรรยายเมื่ออยู่ในช่วงที่สำคัญเพื่อสร้างความสนใจ การบรรยายจะให้ผลดีเมื่อต้องการให้ผู้ฟังทราบถึงสิ่งที่เป็นจริง หลักการ หรือข้อสรุปหลักในด้านเนื้อหาความรู้ และจะสามารถนำมาใช้ได้ดียิ่งขึ้นเมื่อนำมาใช้ร่วมกับอุปกรณ์การสอน และเทคนิคการสอนอื่นๆ เช่นการสาธิต การใช้คำถาม ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สำหรับเวลาที่ใช้ นั้น ขึ้นอยู่กับพื้นฐานความรู้ของผู้ฟัง และจะใช้เวลาเพิ่มมากขึ้นเมื่อผู้ฟังมีระดับความรู้ความสามารถสูงขึ้น

การใช้เทคนิคการสอนการบรรยายนั้น เมื่อผู้บรรยายสังเกตเห็นผู้ฟังเริ่มขาดความสนใจ ผู้สอนอาจจะนำเทคนิคการสอนอื่นมาร่วมใช้ หรือเพิ่มเนื้อหาในส่วนที่น่าสนใจ นอกจากนี้ควรสอบถามความเข้าใจของผู้ฟัง หรือให้เวลาผู้ฟังถามคำถาม หรือจัดให้มีการแบ่งกลุ่มสำหรับการศึกษาหารือ เพื่อเสนอความคิดเห็น สรุปข้อเท็จจริง หลังจากการบรรยายแล้ว

การบรรยายสามารถนำมาใช้ได้ผลดีในกรณีต่อไปนี้

1. เนื้อหาวิชามีลักษณะเป็นเรื่องจริง และผู้เรียนสามารถใช้เวลาไม่มากนักในการรวบรวมแนวคิด หรือวิธีการแก้ปัญหา
2. ผู้สอนต้องการเร้าความสนใจของผู้เรียนเกี่ยวกับความเป็นมา หรือเรื่องราวต่างๆที่น่าสนใจของเนื้อหาวิชานั้นก่อนที่จะใช้เทคนิคการสอนแบบอื่นๆต่อไป
3. เป็นการเริ่มต้นอธิบายวิธีการ หรือแนวทางการฝึกปฏิบัติให้ผู้เรียนเข้าใจ

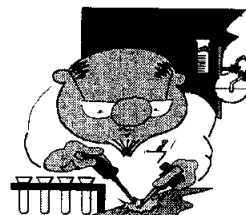
4. ในชั้นเรียน มีผู้เรียนเป็นจำนวนมาก มีเวลาจำกัด และจำเป็นต้องให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาวิชานั้นๆ

การบรรยายไม่ควรนำมาใช้ในกรณีต่อไปนี้

1. เนื้อหาวิชาที่มีลักษณะซับซ้อน เป็นนามธรรม หรือมีรายละเอียดมากเกินไป
2. มีความประสงค์ให้ผู้เรียนเก็บสะสมความรู้ไว้เป็นระยะเวลายาวนาน
3. เนื้อหาวิชาที่บรรยายเกี่ยวกับความรู้สึก ทักษะคิด แนวคิด หรือต้องการความคิดเห็นของกลุ่มผู้เรียน ในส่วนรวม
4. ต้องการให้ผู้เรียนบูรณาการความรู้จากการฟังบรรยาย กับประสบการณ์ในชีวิตของตนเอง
5. มีจุดประสงค์การเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ ทักษะการคิด และต้องการผลในด้านวิธีการ หรือกระบวนการ มากกว่าผลของความรู้โดยตรง

2. การสาธิต

การสอนในบางหัวข้อเรื่อง จำเป็นต้องมีการสาธิต ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นลักษณะของจริง ให้ประสบการณ์ตรง เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจยิ่งขึ้นในด้านทฤษฎี หรือหลักการต่างๆ ซึ่งผู้เรียนจะสามารถฝึก หรือปฏิบัติตามได้ด้วยความเข้าใจมากยิ่งขึ้น การสาธิตประกอบด้วยขั้นตอนการสอนดังต่อไปนี้

1. **ขั้นเตรียมการ** ก่อนดำเนินการสอนโดยใช้การสาธิต ผู้สอนจะต้องเตรียมการในเรื่องต่อไปนี้

1) ผู้สอนจะต้องวิเคราะห์ว่า ในแต่ละขั้นตอนของการสาธิตนั้น มีจุดประสงค์อะไรเป็นสำคัญ และจะสามารถอธิบายให้ผู้ฟังเข้าใจวิธีการในแต่ละขั้นตอนอย่างไร ขั้นตอนใดที่คิดว่ายาก เกินความเข้าใจของผู้เรียน ผู้สอนจะมีวิธีการปรับปรุง แก้ไขการดำเนินการเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจได้อย่างไร

2) ตรวจสอบเครื่องมือและอุปกรณ์ ให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ดี พิจารณาอุปกรณ์หรือเครื่องมือที่จะสามารถให้ความรู้ ก่อให้เกิดแนวคิด แก่ผู้เรียนตามจุดประสงค์ และติดตั้งไว้ล่วงหน้า พร้อมทั้งจะดำเนินการสาธิตโดยไม่ทำให้ผู้เรียนเสียเวลา รวมทั้งเตรียมอุปกรณ์ส่วนประกอบอื่นๆ และพร้อมที่จะสามารถนำมาใช้ร่วมกันได้ทันที ตลอดจนเอกสารประกอบการเรียน หรือประกอบการอธิบาย

- 3) ทดลองการสาธิตกิจกรรมนั้นล่วงหน้า ก่อนเริ่มการสาธิตจริงในชั้นเรียน
- 4) ตรวจสอบว่าผู้เรียนทั้งชั้นสามารถเห็นสิ่งที่จะสาธิตได้ทั่วถึงกัน ชัดเจน

2. ขั้นสอนและให้ความรู้ ความสำคัญของการสาธิตจะอยู่ที่การดำเนินการสาธิต เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจลักษณะการดำเนินการ อุปกรณ์ที่ใช้ ลำดับขั้นตอน และถามคำถามเพื่อทดสอบความเข้าใจในการเรียน ซึ่งประกอบด้วยแนวทางต่อไปนี้

1) ผู้สอนทบทวนความรู้ในสิ่งที่ได้ศึกษาไปแล้ว บอกจุดประสงค์ของการสาธิต และเหตุการณ์ต่างๆที่จะเกิดขึ้น โดยให้ผู้เรียนสังเกต หรือเน้นในสิ่งที่ผู้เรียนควรจะสังเกตดู

2) ผู้สอนดำเนินการสาธิต ซึ่งจะต้องดำเนินไปที่ละขั้นตอนในลักษณะปกติ หรือบางครั้ง ย้ำการสาธิตในบางเรื่องให้เห็นว่าสำคัญอย่างซ้ำๆ ในบางขั้นตอนที่เห็นว่าค่อนข้างจะซับซ้อน ผู้เรียนอาจจะสับสนและไม่เข้าใจ ผู้สอนสามารถแบ่งการสาธิตเป็นขั้นตอนย่อยๆ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น

3) ในระหว่างการสาธิต ผู้สอนควรอธิบายการดำเนินการในแต่ละขั้นตอนให้ผู้ฟังเข้าใจอย่างชัดเจน ด้วยน้ำเสียงที่น่าสนใจ ตรงจุดประสงค์ ไม่ควรให้รายละเอียดที่ไม่จำเป็นมากเกินไป ซึ่งเกินกว่าที่ผู้เรียนจะศึกษาได้ในระยะเริ่มต้น

4) สังเกตความสนใจของผู้เรียนในระหว่างการสาธิต ตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียนเป็นระยะๆ โดยการถามคำถาม ซึ่งในบางครั้งอาจจะไม่ต้องการคำตอบ แต่เพื่อต้องการให้ผู้เรียนคิดตาม หาเหตุผล หรือคำตอบด้วยตนเองในระหว่างที่สังเกตการสาธิต

5) ผู้สอนอาจจะเขียนขั้นตอนที่สำคัญ หรือจุดที่น่าสนใจไว้บนกระดานดำ หรือจัดทำและแจกเอกสารเพิ่มเติมความรู้ที่นอกเหนือจากการสาธิต ให้ผู้เรียนได้ศึกษา

3. ขั้นสรุปและทบทวน หลังจากการสาธิตแล้ว ผู้สอนควรจะได้สรุป และทบทวนความรู้อีกครั้งเพื่อพิจารณาความเข้าใจในสิ่งที่ผู้เรียนได้เห็นจากการสาธิต ดังต่อไปนี้

1) ผู้สอนอาจจะสรุปกระบวนการดำเนินการสาธิตทั้งหมด ขั้นตอนการสาธิต โดยการถามคำถาม ให้ดูเอกสาร หรือทบทวนจากสิ่งที่ครูเขียนไว้บนกระดานดำ

2) ในกรณีที่ผู้สอนไม่แน่ใจว่าผู้เรียนจะสามารถเข้าใจการสาธิตในขั้นตอนใด ผู้สอนอาจสาธิตขั้นตอนนั้นใหม่อีกครั้ง เพื่อให้ผู้เรียนสังเกตการดำเนินการ และศึกษาว่ามีผลต่อเนืองมาจากสิ่งใด เพื่อให้ผู้เรียนสามารถฝึกปฏิบัติต่อไปด้วยตนเองได้

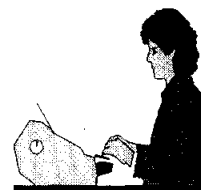
4. ขั้นประเมินผลความรู้ เมื่อเห็นว่าผู้เรียนเข้าใจการสอนโดยวิธีการสาธิตของผู้สอนแล้ว ควรสนับสนุนให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง ตามลำดับขั้นตอนที่ได้เห็นมา ผู้สอนจะต้องติดตามผลการฝึกปฏิบัติของผู้เรียน ให้คำแนะนำ รวมทั้งมอบหมายงานให้ทำเมื่อผู้สอนมั่นใจว่า

ผู้เรียนมีทักษะที่จะสามารถทำได้ ตรวจสอบความถูกต้อง กล่าวชมเชย และให้กำลังใจเมื่อผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ตอบคำถาม และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องตรงตามที่ครูสาธิตให้ดู

การสาธิตนั้นจะเป็นลักษณะการเรียนการสอนที่ผู้เรียนได้รับความรู้โดยตรงจากผู้สอนโดยการฟังคำอธิบายประกอบการสาธิต เพิ่มความเข้าใจในด้านเนื้อหาวิชาแก่ผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงโดยได้เห็นจากของจริง แต่ผู้เรียนก็ยังคงไม่มีส่วนร่วมในการเรียนการสอน จนกระทั่งผู้สอนจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ทำการทดลอง หรือแบ่งกลุ่มกันปรึกษาหารือถึงผลที่ได้จากการสาธิต การวิเคราะห์สาเหตุ และผลที่ได้รับ หรือทำให้เกิดแนวคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเมื่อได้รับการเรียนการสอนจากการสาธิตของครูแล้ว ซึ่งจะเป็นลักษณะของการสอนโดยอ้อม

3. การฝึกทักษะ

การฝึกทักษะ นอกจากจะทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ มีทักษะ และทัศนคติต่อสิ่งที่จะต้องฝึกแล้ว ยังจะทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงด้วยตนเอง สามารถเก็บสะสมสิ่งที่ได้เรียนหรือฝึกทักษะไปแล้ว เป็นเวลานาน ในการฝึกทักษะ ผู้เรียนจะต้องเข้าใจลักษณะของทักษะที่จะฝึก การใช้เวลาที่เหมาะสม สามารถรู้วิธีนำทักษะ หรือกระบวนการฝึกทักษะไปใช้ในเรื่องอื่นๆที่คล้ายคลึงกัน ในชีวิตประจำวันได้

กิจกรรมการสอนในชั้นเรียนที่จำเป็นต้องใช้การฝึกทักษะขึ้นอยู่กับผู้สอนในการนำ หรือแนะแนวทาง ซึ่งถ้าดำเนินไปอย่างถูกต้องก็จะสามารถปรับ เปลี่ยนนิสัยของผู้เรียน หรือช่วยให้ผู้เรียนสามารถจดจำวิธีการ และนำไปปรับใช้เพื่อให้เกิดผลสำเร็จในเรื่องอื่นๆได้ ในการสอนการฝึกทักษะ ผู้สอนจะต้องเตรียมอุปกรณ์ และเครื่องมือให้เพียงพอแก่จำนวนผู้ที่จะเข้ารับการฝึกทักษะ จัดระยะเวลาให้เหมาะสมกับงาน รวมทั้งให้ผู้เรียนเข้าใจงาน หรือทักษะที่จะต้องฝึก ซึ่งการฝึกทักษะให้แก่ผู้เรียนประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. บอกจุดประสงค์ของกิจกรรม หรือการฝึกทักษะ
2. ทบทวนการฝึกทักษะในเรื่องที่ได้เคยฝึกมาแล้ว
3. บอกแนวทาง และวิธีการฝึกทักษะในเรื่องใหม่ให้ชัดเจน พร้อมกับสาธิตให้ดู
4. ให้ผู้เรียนฝึกทักษะด้วยตนเองในเรื่องใหม่ตามรูปแบบที่ผู้สอนกำหนด โดยบูรณาการกับทักษะที่ได้เคยฝึกไปแล้ว

5. ตรวจสอบความเข้าใจทั้งในด้านเนื้อหาวิชา วิธีการฝึกทักษะ โดยการถามคำถาม และการสังเกต รวมทั้งเวลาที่ใช้
6. ประเมินผลการฝึกทักษะ และให้ผู้เรียนรู้ผลในทันที เพื่อการแก้ไขที่ถูกต้อง
7. ให้การบ้าน หรือให้ผู้เรียนฝึกทักษะด้วยตนเอง เพื่อเป็นการเรียนรู้เพิ่มเติม

ผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้ได้ดี และฝึกทักษะได้อย่างรวดเร็ว เมื่อผู้สอนสาธิตวิธีการ และแนะนำการฝึกให้ผู้เรียน ได้เข้าใจอย่างชัดเจน มีวิธีการแนะนำที่ดี เข้าใจง่าย ให้กำลังใจแก่ผู้เรียน เมื่อผู้เรียนสามารถฝึกทักษะได้อย่างถูกต้อง การฝึกทักษะจะให้ผลดี เมื่อมีการแข่งขัน หรือเมื่อมีการเปรียบเทียบผลงาน เพื่อชี้แนะให้เห็นข้อบกพร่องของงานที่จะต้องแก้ไข การฝึกทักษะไม่ควรนำมาใช้เมื่อผู้สอนไม่มีความรู้ หรือไม่มีทักษะในเรื่องที่จะฝึก หรือผู้สอนมีจำนวนไม่เพียงพอที่จะสามารถนิเทศงาน ตรวจสอบความถูกต้อง และแก้ไขข้อบกพร่องผู้เรียนได้ทันทีในระหว่างการฝึกทักษะ รวมทั้งไม่ควรนำมาใช้เมื่อต้องการให้ผู้เรียนมีแนวคิดใหม่ในด้านกระบวนการ การสร้างสรรค์ผลงานใหม่ ๆ มากกว่าผลงานที่เกิดจากการฝึกทักษะนั้น

การฝึกทักษะทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงจากการได้ฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง ผู้เรียนจะเรียนรู้ และสอบถามความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่จะฝึกทักษะจากผู้สอน ซึ่งจะใช้วิธีการอธิบาย การสาธิต ให้ผู้เรียนเข้าใจ แล้วผู้เรียนจึงฝึกทักษะในแบบอย่างที่คุณสอนกำหนดให้ ซึ่งเป็นการดำเนินสอนโดยตรงจากผู้สอนให้แก่ผู้เรียน

ขั้นตอนการสอนที่มีครูเป็นศูนย์กลาง

รูปแบบการสอนที่มีครูเป็นศูนย์กลาง และดำเนินการสอนในลักษณะโดยตรงให้แก่ผู้เรียน (Direct Instruction) นอกเหนือจากการบรรยาย การสาธิต และการฝึกทักษะแล้ว ยังมีอีกหลายรูปแบบ ซึ่งลักษณะ หรือแนวการสอนส่วนใหญ่จะประกอบด้วย

1. ทบทวนความรู้ที่เรียนไปแล้ว

ก่อนการสอนเรื่องใหม่ นักเรียนจะต้องเข้าใจเรื่องที่ได้เรียนไปแล้วก่อน ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของการอธิบายทบทวนความจำ ให้ฝึกปฏิบัติ หรือนำการบ้านมาตรวจหน้าชั้นเรียน เป็นการทบทวนเรื่องที่เรียนมาแล้ว ถามปัญหาเพื่อเป็นการทบทวน ในบางครั้งอาจจะสอนทบทวนใหม่อีกครั้งในเรื่องที่เรียนไปแล้ว หรือทดสอบทักษะที่ได้ศึกษาไปแล้ว ก่อนที่จะสอนทักษะหรือเนื้อเรื่องใหม่ ทั้งนี้เพื่อให้การเรียน หรือการฝึกทักษะในเรื่องใหม่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

2. แง้จุดประสงค์ของการเรียน หรือการฝึกทักษะให้ชัดเจน

นักเรียนควรจะได้ทราบว่าการเรียนการสอนในคาบเวลานี้มีจุดประสงค์อะไร ซึ่งจะ เป็นจุดประสงค์ที่นักเรียนสามารถทำได้ หรือฝึกฝนได้ รวมทั้งผลของการเรียนหรือการฝึกทักษะ เมื่อเสร็จสิ้นการเรียนการสอนในคาบเวลานั้นๆ

3. การให้ความรู้

ครูจะต้องจัดเตรียม และวิเคราะห์เนื้อหาความรู้ที่จะสอนให้แก่ผู้เรียนเป็นประการ แรก ซึ่งเป็นเนื้อหาความรู้ที่ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความสามารถ ในแต่ละขั้นตอนของการ สอนเนื้อหาวิชา หรือการฝึกทักษะนั้น ผู้สอนจะต้องสอน และอธิบายอย่างชัดเจน รวมทั้งการยก ตัวอย่าง การสอนในชั้นเรียน ผู้สอนอาจจะใช้การอธิบายควบคู่ไปกับการใช้อุปกรณ์การสอน การถามคำถาม การสาธิต หรือการให้นักเรียนตอบคำถาม และมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน

ความสำคัญของการให้ความรู้เนื้อหาวิชา หรือทักษะใหม่แก่ผู้เรียนนั้นจะอยู่ที่ครูใน การเลือก และวิเคราะห์เนื้อหาวิชาที่จะสอนให้ชัดเจน ซึ่งเนื้อหาวิชาที่จะนำไปสอนนั้นครูจะต้อง ปรับรูปแบบให้เป็นที่น่าสนใจแก่ผู้เรียน แบ่งเนื้อหาวิชาเป็นขั้นตอนให้เหมาะสมกับการสอน โดยคำนึงถึงความสามารถและวัยของผู้เรียน การใช้อุปกรณ์การสอนก็มีส่วนสำคัญในการสอน รวมทั้งการสาธิต ซึ่งครูจะต้องจัดเตรียมอุปกรณ์ต่างๆให้พร้อม รวมทั้งวิธีการตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียนเมื่อใช้อุปกรณ์การสอนนั้น หรือการสาธิตเสร็จสิ้นลง โดยที่ครูจะต้องมีความ สามารถในการตั้งถาม และสรุปแนวคิด หรือเนื้อหาวิชาสำหรับการเรียนในคาบเวลานั้นๆเพื่อ ความต่อเนื่องสำหรับการเรียนในคาบเวลาต่อไป

4. ตรวจสอบความเข้าใจ

หลังจากที่ได้สอนเนื้อหาวิชาเป็นขั้นตอนแล้ว ผู้สอนจะต้องตรวจสอบ และติดตาม ผลของความรู้หรือทักษะที่ได้สอนไปแล้ว โดยการถามคำถาม หรือให้ผู้เรียนลองปฏิบัติ หรือ แสดงทักษะที่ได้ศึกษาไปแล้วให้ดูเป็นขั้นตอนตามที่ได้เรียนมา ซึ่งครูอาจจะให้นักเรียนทำเป็น กลุ่มใหญ่ทั้งห้องเรียน หรือกลุ่มย่อย หรือเป็นรายบุคคลก็ได้

การถามคำถามมีความสำคัญมากสำหรับขั้นตอนนี้ซึ่งผู้สอนควรจะได้เตรียมคำถาม ไว้ล่วงหน้า ในบางครั้งผู้สอนจะรู้สึว่านักเรียนจะเบื่อหน่ายในคำถามเป็นจำนวนมากของครู เริ่ม ตั้งแต่การทบทวนความรู้ การสอน และตรวจสอบความเข้าใจ อย่างไรก็ตาม การถามคำถามเป็น สิ่งจำเป็นในการสอน รวมทั้งการสอนย้ำ และทบทวน ซึ่งการถามในขั้นตอนนี้จะมุ่งให้ผู้เรียนทุกคนได้ตอบคำถามของครู ในกรณีที่นักเรียนไม่ตอบคำถามของครู ครูอาจจะให้นักเรียนเขียน คำตอบแล้วส่งผ่านมาหน้าชั้นเรียน เมื่อนักเรียนที่ไม่ค่อยขมมือตอบเขียนคำตอบถูก ให้นักเรียนผู้

นั้นลูกขึ้นอ่านคำตอบที่ถูกต้องของตนเอง เป็นการเสริมกำลังใจ และฝึกให้นักเรียนลุกขึ้นตอบคำถามของครู ในการถามคำถาม ครูควรสังเกตอาการกิริยาของนักเรียนด้วย เมื่อนักเรียนไม่เข้าใจคำถาม หรือคิดว่าไม่สามารถตอบคำถามของครูได้จะแสดงกิริยาในบางอย่างเช่นหันไปคุยกับเพื่อน เปิดหนังสือเรียน ทำกิริยาหาของในกระเป๋า และอื่นๆ ครูไม่ควรแสดงกิริยาไม่พอใจนักเรียน แต่อาจจะตั้งคำถามที่เสริมคำถามแรกให้ชัดเจนขึ้น แล้วจึงถามนักเรียนต่อไป

5. ทดสอบความรู้และทักษะของผู้เรียน

เป็นการติดตามผลของความรู้หรือทักษะที่ผู้เรียนได้เรียนไปแล้ว โดยให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติทำด้วยตนเองเป็นรายบุคคล หรือเป็นกลุ่มย่อย ซึ่งก่อนที่จะมอบหมายให้ผู้เรียนทำงาน หรือทำการบ้านด้วยตนเองนั้น ผู้สอนควรใช้เวลาในการตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียนก่อน เมื่อมั่นใจว่าผู้เรียนมีความเข้าใจดีแล้ว จึงมอบหมายงานให้ทำ

6. ทบทวนความเข้าใจของเนื้อหาวิชาหรือทักษะเป็นระยะๆ และแก้ไขให้ถูกต้อง

การตรวจแก้ไขการบ้าน หรือทักษะต่างๆ ให้ถูกต้องเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเรียนรู้เนื้อหาวิชา หรือทักษะใหม่ๆต่อไป ซึ่งครูควรตรวจแก้ไขการบ้านของนักเรียนทุกครั้ง เพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐานของนักเรียน รวมทั้งพิจารณาว่าจุดประสงค์ของการสอนที่ครูกำหนดไว้ นั้นนักเรียนได้เรียนรู้ หรือมีความรู้บรรลุตามจุดประสงค์ได้มากน้อยแค่ไหน ซึ่งจะทำให้ครูทราบว่าผู้เรียนมีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน หรือมีทักษะมากน้อยเพียงใด

การสอนที่มีครูเป็นศูนย์กลาง จะเน้นการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับ ความจริง กฎเกณฑ์ต่างๆ หรือกิจกรรมที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องเป็นปกติ ซึ่งผู้สอนจะจัดกิจกรรมการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ และความเข้าใจโดยการสังเกต การท่องจำ หรือการฝึกทักษะ ลักษณะการเรียนการสอนจะเป็นกลุ่มใหญ่ ผู้สอนจะอธิบายหรือให้ความรู้ ให้ดูรูปภาพ กิจกรรม หรือเอกสาร และอุปกรณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับความจริง กฎเกณฑ์ หรือทักษะที่ผู้เรียนจะต้องเรียน หรือศึกษา แล้วจึงจะเป็นการถามคำถามเพื่อทดสอบความเข้าใจของผู้เรียนเป็นระยะๆ กิจกรรมการสอนในลักษณะนี้ เหมาะสมเมื่อเนื้อหาวิชาที่จะเรียนอยู่ในหนังสือ หรือแบบเรียนแล้ว หรือเป็นสิ่งที่ผู้สอนจัดให้แก่ผู้เรียน เช่นบทเรียนสำเร็จรูป การใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน การใช้โทรทัศน์หรือภาพยนตร์ประกอบในการดำเนินการสอน